

УДК 338.48:338.45[640.41+640.43]
JEL G28, L83

О. С. Камушков

кандидат економічних наук, доцент кафедри
природничо-наукових дисциплін КВНЗ «Хортицька
національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради, м. Запоріжжя
e-mail: alexkamushkov@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0453-6545>

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА ЯК СКЛАДОВОЇ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ

Актуальною проблемою є розробка державної програми управління розвитку туристичної галузі, а також регіональних комплексно-цільових програм та створення ефективної державної туристичної політики. Державна політика управління туризмом потребує науково обґрунтованого підходу на основі комплексного аналізу, за умов використання практичного досвіду в плануванні та прогнозуванні розвитку готельно-ресторанного господарства як в цілому в країні, так і окремих її регіонів. Успішне функціонування готельно-ресторанного господарства потребує нових шляхів вирішення питання ефективної його діяльності шляхом удосконалення управління ними. Здійснено наявних теоретичних та практичних методів управління готельно-ресторанним господарством як складової індустрії туризму, а також методології і методів формування та розвитку туристичного бізнесу в умовах мінливого зовнішнього середовища.

Ключові слова: туризм, готельно-ресторанне господарство, державне регулювання, законодавство, туристичний бізнес.

Kamushkov O. PUBLIC REGULATION OF HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS AS A COMPONENT OF TOURISM INDUSTRY

Elaboration of state program, to manage the tourism branch development and of regional complex targeted programs as well as creation of efficient public touristic policy is the urgent issue. Public tourism management policy requires well-balanced approach on the basis of complex analysis with the use of practical experience in planning and prognosis of hotel and restaurant business development both in the country overall and in its regions. Successful functioning of hotel and restaurant business strives for new ways to solve the issues of its efficient activity through improvement of their management. In case of efficient public management the hotel and restaurant business is the major social and economic sphere that is the source of currency inflow to state budget and the indicator of social and cultural development of a country. Nowadays the problem of efficient public management of hotel and restaurant business is the matter of utmost urgency in our country. Lately there have been numerous researches devoted to various aspects of organization and management of tourism industry, including the hotel and restaurant business, contributing to adjusting and forming of the necessary information basis for research and revealing its role. The paper aims to analyze the existing theoretical and practical methods of hotel and restaurant business management as the component of tourism industry as well as the methodology and methods of forming and development of tourism business under the conditions of changing external environment. The results of the theoretical research of methodological and methodical problems on public regulation of tourism industry and its components, in particular the hotel and restaurant business, are presented. The following aspects are found to be included in the mechanism of tourism policy implementation: 1) elaboration of targeted programs on tourism development at the level of a country and its regions; 2) development of specific measures to achieve the set strategic objective; 3) public regulation of tourism branch development. Analysis conducted by the World Tourism Organization testifies to the fact that in the majority of countries in the world the public tourism policy is implemented directly by the central executive authorities – national tourism organizations, other institutes, as well as indirectly through legislative leverages of tourism infrastructure maintenance and international policy. In conclusion, we can affirm that public regulation of hotel and restaurant business as the component of tourism industry is one of the mechanisms to implement public policy in the tourism sphere.

Keywords: tourism, hotel and restaurant business, public regulation, legislation, tourism business.

Постановка проблеми. Загальною тенденцією сучасного соціально-економічного розвитку більшості країн, у тому числі і України, є розширення сфери послуг і глибокі трансформації її організаційної і функціональної структури. Як наслідок з'являються нові сектори і види послуг, засновані на сучасних технологіях. Серед них особливе місце займає «індустрія гостинності», яка охоплює готельне та ресторанне господарство, туристичні, транспортні та інші види послуг.

Розвиток готельно-ресторанного комплексу України характеризується адаптацією реформованих підприємств цієї сфери до ринкового середовища, комплексним вирішенням актуальних проблем підвищення ефективності та конкурентоспроможності ринку готельних та ресторанних послуг, що поступово наближається до світових стандартів.

В сучасних мінливих умовах подальший розвиток готельно-ресторанного господарства вимагає підвищення конкурентоспроможності цих підприємств на внутрішньому й світовому туристичному ринку, як з боку самих підприємств (їх власників), так і з боку держави. Однак неможливо розробити пропозиції, єдині для усіх готельних та ресторанних підприємств, які забезпечили б гарантований успіх

Дане дослідження є актуальним для розвитку готельно-ресторанного господарства, для подальшого розвитку туризму й економічного розвитку України в цілому.

Аналіз останніх досліджень. У теоретичному плані питання вдосконалення державного регулювання туристичної індустрії та готельно-ресторанного господарства досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені такі як: Борисова О.В., Гук Х.З., Жаліло Я.А., Керанчук Т., Кононенко І.І., Мігущенко

Ю.В., Мокій А.І., Рохлев Х.Й., Селютін В.М. та ін. Однак, незважаючи на велику кількість наукових досліджень, питання державного регулювання туризму та готельно-ресторанного господарства залишаються на теоретичному рівні, та на практиці не впроваджуються на державному рівні для заміни пострадянських методів управління та переходу на більш сучасний рівень.

Метою статті є аналіз існуючих теоретичних та практичних методів управління готельно-ресторанним господарством як складової індустрії туризму, а також методології і методів формування та розвитку туристичного бізнесу в умовах мінливого зовнішнього середовища

Основний матеріал і результати дослідження. Розвиток туризму в Україні на протязі довготривалого часу розглядався як другорядний, дії влади щодо його організаційно-економічної підтримки були безсистемними, а в регіонах розвивався переважно виїзний туризм, що сприяло розвитку іноземних туристичних компаній і готельно-ресторанних комплексів.

Будь-яка держава, що усвідомлює економічні вигоди від розвитку туризму, найчастіше вкладає кошти в розвиток його індустрії, в першу чергу в готельну та ресторанну інфраструктуру, оскільки саме від здатності прийняти іноземних туристів на найвищому рівні формується міжнародний туристичний імідж країни. В Україні держава практично не виділяє засобів на розвиток власного туристичного продукту та не підтримує власний туристичний імідж, в той час як в деяких країнах на дані цілі направляється до 40-45 % витрат в національні міністерства по туризму [1]. Наприклад, такі країни як Швейцарія й Австрія існують в основному за рахунок прибутку від туристичної діяльності, банківської справи і виробництва окремих видів предметів розкоші [1]. Причому туризм у цих країнах є профільною сферою економічного розвитку.

Дані Світового економічного форуму свідчать, що Україна нині використовує менше третини наявного туристичного і рекреаційного потенціалу, але при його повноцінному використанні щорічні надходження до бюджету можуть становити до 10 млрд. дол. США [2].

Але існують системні проблеми розвитку туризму і готельно-ресторанного бізнесу в Україні, а саме:

- недооцінювання ролі туристичного та готельно-ресторанного бізнесу в наповненні місцевого і державного бюджету;
- відсутність чинної Концепції Державної цільової програми розвитку туризму з виокремленням розвитку готельно-ресторанного бізнесу;
- недосконалість вітчизняного законодавства щодо туристичного бізнесу;
- зменшення по регіонах на 30-60 % кількості іноземних туристів через загальну нестабільну ситуацію в країні, викликану проведенням АТО [3];
- нерациональне використання історико-культурної спадщини і довкілля, недостатня охорона історико-культурних пам'яток;
- проблеми з дієвою управлінською вертикаллю у туризмі та готельно-ресторанному бізнесі;
- недостатня представленість туристичного та готельно-рекреаційного бізнесу на сайтах місцевих органів влади;
- недостатня кількість добре пропрорекламованих та підготованих масових заходів, на зразок Євро-2012, з якими безпосередньо пов'язаний розвиток туризму і готельно-ресторанного бізнесу;

- відсутність ефективної державної підтримки малому та середньому туристичному і готельно-ресторанному бізнесу;
- недостатня реклама вітчизняного туристичного продукту і готельно-ресторанних послуг всередині країни і за кордоном;
- відсутність соціального туризму, соціальних готелів і ресторанів, що при низькому рівні доходів значної частини населення унеможливує для них такий спосіб відпочинку [4].

Слід звернути увагу на те, що держава не повинна використовувати застарілі радянські моделі та не повинна напряму впливати на стан економічної безпеки суб'єктів господарювання, а лише створювати сприятливі умови функціонування ринку готельно-ресторанних послуг. Нагальним залишається питання зниження рівня корупції та боротьба з непрофесійністю державного управлінського апарату, що сьогодні має величезний вплив на систему забезпечення економічної безпеки, починаючи від самої держави та закінчуючи суб'єктами господарювання.

Державні програми розвитку туризму розглядають туризм як високорентабельну галузь національної економіки та передбачає значну підтримку, зокрема, шляхом впровадження фінансово-економічних механізмів розвитку, стимулювання підприємництва в даній сфері, створення ефективної моделі інвестиційної політики, удосконалення організаційної структури управління галузі, що в кінцевому результаті сприятиме зростанню авторитету України як туристичної держави та зміцненню економіки країни. Проте, на жаль, жодною програмою не враховано те, що для підтримання статусу туристичної держави на світовому ринку готельних послуг необхідно створити сучасні висококомфортні спеціалізовані готельні підприємства з відповідною інфраструктурою, які б відповідали світовим стандартам.

Особливістю державного регулювання в нашій країні є те, що існує велика кількість нормативно-правових актів, що регулюють сферу обслуговування, проте майже всі вони або ж є неефективними, або не мають механізму їх реалізації. Слід також зазначити, що на даний момент не існує єдиного комплексного нормативно-правового акту, що регулював би сферу діяльності суб'єктів готельно-ресторанного бізнесу [5].

Український ринок готельно-ресторанного господарства має великі перспективи і є одним з найперспективніших в Східній Європі, але при всьому потенціалі розвитку готельно-ресторанного господарства в Україні кількість наявних готелів та ресторанів недостатня для країни з високою інвестиційною привабливістю, багатим історичним минулим і широкими туристичними можливостями. Як висновок, можна підсумувати, що готельно-ресторанне господарство в Україні перспективне з наступних причин:

- в країні, спостерігається збільшення ділової активності, що, як правило, неминуче викликає збільшення так званого „ділового туризму”, причому не тільки внутрішнього, але і в'їзного;
- як показує світова практика, підвищення доходів населення, призводить до того, що люди більше подорожують, а значить, зупиняються в готелях та ресторанах;
- Україна, що заявила про свою інтеграцію до європейських структур, поступово стає для європейців (в даному випадку-європейських туристів) привабливішою;

- очікується зниження і уніфікація готельно-ресторанного збору, обов'язкові платежі для готелів та ресторанів повинні зменшитись [6].

Висновки. Аналіз, проведений Всесвітньою туристською організацією, свідчить, що в більшості країн світу державна туристична політика впроваджується безпосередньо через центральні органи виконавчої влади - національні туристичні організації, інші інститути, а також опосередковано за допомогою правових важелів, підтримки туристичної інфраструктури й міжнародної політики. Туристична політика має характерні риси загальної політики держави. Водночас існують і деякі специфічні фактори, що впливають на її формування: природні умови країни, розвиненість транспортної індустрії, соціальні фактори (умови життя людей, система відпусток), фактори, пов'язані зі створенням економічної основи для розвитку туризму (стабільні валютно-фінансові, зовнішньоекономічні відносини), правові фактори, пов'язані зі створенням і функціонуванням туристичного законодавства [7].

За результатами дослідження виявлено, що механізм реалізації туристичної політики держави включає:

- 1) складання цільових програм з розвитку туризму на рівні держави й регіонів;
- 2) розроблення конкретних заходів щодо досягнення поставленої стратегічної мети;
- 3) державне регулювання розвитку туристичної галузі [8].

Отже, державне регулювання розвитку готельно-ресторанного господарства як складової індустрії туризму є одним з механізмів реалізації політики держави в галузі туризму.

Список використаних джерел

1. Гостиничный и ресторанный бизнес в Украине. 2017. URL: www.hotelbiz.com.ua
2. Економіка регіонів у 2015 році: нові реалії і можливості в умовах започаткованих реформ: аналітична доповідь / Національний інститут стратегічних досліджень. К., 2015. 92 с.
3. Бурнашов І. Проблеми та перспективи розвитку туризму в Україні на сучасному етапі. Диференційне забезпечення керівництва. 2005. Вип. 12/7, 4782. URL: <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/183853>
4. Басюркіна Н. Й. Проблеми розвитку і особливості державного регулювання готельно-ресторанного бізнесу в Україні. Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття. Матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 5-8 жовтня 2016 р.). Одеса: ОНАХТ, 2016. С. 85-92.
5. Бісєць А. В. Особливості державного регулювання економічної безпеки у сфері готельно-ресторанного бізнесу. Економіка та управління: сучасний стан і перспективи розвитку. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 23-24 листопада 2017 р.). Одеса: ОДАБА, 2017. Ч. 3. С. 798-800.
6. Корнілевська М. О. Управління готельним бізнесом та тенденції його розвитку. Матеріали конференції «Научный прогресс на рубеже тысячелетий – 2009». 2009.
7. Всесвітня туристична організація: офіційний сайт. 2017. URL: <http://www.unwto.org>.

8. Гостева Н. П. Механізми реалізації державної політики в галузі туризму. Держава та регіони. Серія: Державне управління. 2009. №3. С. 27-32.

References

1. Gostinichnyy i restorannyy biznes v Ukraine – Hotel and restaurant business in Ukraine (2017). Retrieved from www.hotelbiz.com.ua [in Russian].
2. Ekonomika rehioniv u 2015 rotsi: novi realiyi i mozhlyvosti v umovakh zapochatkovanykh reform [Economy of the regions in 2015: New realities and opportunities in the conditions of the initiated reforms] (Analytical Report) (2015). Kyiv: National Institute for Strategic Studies. [in Ukrainian].
3. Burnashov, I. (2005). Problemy ta perspektyvy rozvytku turyzmu v Ukrayini na suchasnomu etapi [Problems and prospects of tourism development in Ukraine at the present stage]. In *Dyferentsiyne zabezpechennya kerivnytstva [Differential provision of guidance]*: Vol. 12/7, 4782. Retrieved from <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/183853> [in Ukrainian].
4. Basyurkina, N. Y. (2016). Problemy rozvytku i osoblyvosti derzhavnogo rehulyuvannya hotel'no-restorannoho biznesu v Ukrayini [Problems of development and features of state regulation of hotel and restaurant business in Ukraine]. In *Ekonomichni ta sotsial'ni aspekty rozvytku Ukrayiny na pochatku XXI stolittya [Economic and Social Aspects of Ukraine's Development at the Beginning of the 21st Century]*. Materials of the IV International Scientific and Practical Conference (Odessa, October 5-8, 2016) (pp. 85-92). Odessa: ONAFT. [in Ukrainian].
5. Biyevets, A. V. (2017). Osoblyvosti derzhavnogo rehulyuvannya ekonomichnoyi bezpeky u sferi hotel'no-restorannoho biznesu [Features of state regulation of economic security in the sphere of hotel and restaurant business]. In *Ekonomika ta upravlinnya: suchasnyy stan i perspektyvy rozvytku [Economics and Management: Current State and Development Prospects]*. Materials of the 3rd International Scientific and Practical Conference (Odessa, November 23-24, 2017): Vol. 3 (pp. 798-800). Odessa: OSACA. [in Ukrainian].
6. Kornilevska, M. O. (2009). Upravlinnya hotel'nym biznesom ta tendentsiyi yoho rozvytku [Hotel business management and trends of its development]. In *Nauchnyy prohress na rubezhe tysyachelety – 2009 [Scientific progress at the turn of the millennium – 2009]*. Materials of the conference. [in Ukrainian].
7. *World Tourism Organization: Official website* (2017). Retrieved from <http://www.unwto.org> [in Ukrainian].
8. Hostyeva, N. P. (2009). Mekhanizmy realizatsiyi derzhavnoyi polityky v haluzi turyzmu [Mechanisms for realization of the state policy in the field of tourism]. *Derzhava ta rehion. Seriya: Derzhavne upravlinnya – State and Region. Series: Public Administration*, 3, 27-32. [in Ukrainian].

Надійшло 30.05.2018 р.